

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!Faşizme karşı zafere
yalnızca halkın
devrimci savaşımı gider!Korkâren hemü
velatan sekin!

İŞÇİNİN SESİ

Yıl:10. Sayı:253
27 Şubat 1984

CEK - AL

LATİN AMERİKA AYNASI

Ayla Antepli

- I -

Latin Amerika, kuzeyde ABD-Meksika sınırından, güneyde Tierra del Fuego'ya dek uzanan koca bir alandır. Toplam kabaca 325 milyon nüfusu olan 40 kadar ülkeyi kapsayan bir ve bir de yarım kıtadır. Bu ülkeler arasında, Karayibler'deki küçük adalar, Orta Amerika'daki küçük ülkeler de, Brezilya ve Arjantin gibi kıtasal devler de vardır.

Kapitalist gelişme düzeyi çeşitlilik gösterir. Kostarika, Jamaika ve Dominik Cumhuriyeti gibi ülkelerde görece olarak daha düşüktür. Brezilya ve Arjantin gibi ülkelerde ise görece olarak daha yüksektir.

Latin Amerika'da 1960'lardan bu yana olmuş savaşlar, iç savaşlar, gerilla savaşları, paylaşımlar, ayaklanmalar, askeri darbeler ve ABD işgallerinin tam bir listesi sayfalar doldururdu. Ülkelerin adları aynı zamanda savaş alanlarının havasını da yansıtıyor: Küba, Nikaragua, El Salvador, Arjantin, Bolivya, Şili, Guatemala, Brezilya, Uruguay...

Uruguay Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri Rodney Arismendi, 1979'da Latin Amerika'daki durumu

şöyle özetliyordu: "Latin Amerika, devrim içinde bir kıtadır." Arismendi'ye göre, hızlı kapitalist gelişmenin, yapısal bunalımın ve bağımlılığın doğurduğu çelişkiler ve sınıf savaşmaları, Latin Amerika'da *genel bir devrimci duruma* yol açtı. (*World Marxist Review*, Eylül 1983, s.111)

Devrimci durumun böyle geniş bir alanı ve kapitalist gelişmenin, emperyalizme bağımlılığın* çeşitli koşul ve düzeylerini kapsamaması, doğal olarak devrimci savaşımı da çok çeşitli yaklaşım ve biçimler getirdi. Bunlardan bazıları komünist partilerince, bazıları komünist olmayan güçlerce ileri sürüldü, bazıları da önceden komünist olmayıp sonradan komünist olanlarca ileri sürüldü ve zafere götürüldü.

Latin Amerika devrimci savaşımının deneyimi Türkiyeli devrimciler için her zaman önem taşımıştır. Bir yandan, kapitalist gelişme aşaması, gelişmenin iç ve dış koşulları, sınıf savaşımının aşaması ve koşulları, dolayısıyla devrimci güçlerin önündeki sorun ve görevler açısından Türkiye ile Latin Amerika arasında geniş benzerlikler vardır. Öte yandan, geçen 25 yıl içinde çeşitli Latin Amerika ülkelerinde uygu-

lanmış devrimci savaşım biçimleri ve yöntemlerinin deneyimleri, bunlardan çıkarılması gerekli dersler vardır.

Bununla bağlı olarak, devrimci durum sırasında Türkiye'de sol, içinde bulunduğu koşulları anlamak açısından ve çeşitli savaşım "model"leri arayışıyla sık sık Latin Amerika'ya bakıyordu.

Oportünizmin de aynası

Latin Amerika konusu, hem Türkiye'deki gelişmeler, hem uluslararası devrimci hareket açısından, "resimler"in, aralarındaki tüm gurupların oportünizmini derinden yansıtan bir ölçüttür. Varlığını yadsıdıkları devrimci durumun doğmasından çok sonra ve faşizmin çözülme süreci başlayana dek faşistliğini yadsıdıkları darbeden 3.5 yıl sonra menşevikler şunu kavramışlar:

* Porto Riko ve Grenada gibi doğrudan sömürgeçlerden, siyasal olarak 150 yıldan fazladır bağımsız olmuş ama emperyalist sistemde bağımlı bir konumu olan Arjantin gibi ülkelere kadar uzanan bağımlılık düzeyleri vardır. Arjantin'de Türkiye'de cumhuriyetin kurulmasından yüz yıl önce, 1816'da bağımsız cumhuriyet kuruldu. Bolivya'da 1825'de, Şili'de 1821'de, Uruguay'da 1828'de kuruldu. Brezilya ise 1822'de bağımsız bir imparatorluk 1899'da cumhuriyet oldu.

Bu harita 1945'den bu yana Latin Amerika'daki askeri yönetimleri gösteriyor. Aynı zamanda orta kuşak ülkelerindeki oturmamışlığı Latin Amerika örneğinde yansıtıyor. Haritayı basımı İngilizce olan şu atlası aktardık:
Michael Kidron ve Dan Smith
Savaş Atlası,
Silahlı çatışma- Silahlı Barış
Pluto Press
Pan Books Ltd., Londra 1983
Kolay aktarabilmek ve nasılsa anlaşılacağı için ülke adlarını İngilizce bıraktık.

Askeri yönetimler

1945'den 1982 ortasına dek

■ 1981 başları ile 1982 ortası arasında bir zaman askeri yönetim altında

■ 1945-1980 sonu arasında bir zaman askeri yönetim altında

■ askeri yönetim olmadı

Asker devlet başkanları

1982 ortası

■ fiili devlet başkanı ve subay

Hem 1980 öncesinde, hem 1980 sonrasında askeri yönetim altında olan ülkeler 1980 sonrası döneme katılmıştır.

"Latin Amerika ülkeleriyle Türkiye'deki gelişmeler arasındaki şartıcı benzerlik elbette bir raslantıdan ibaret değil. Aradaki fark Türkiye'nin zaman bakımından biraz arkadan gidişi."

Menşevikler şimdi görmüşler ki Latin Amerika, "Özal Türkiye'si'ni anlamak ve geleceğini görmek için" bakılması gereken bir aynadır.

Bu sözler, *Türkiye Postası*'nın 13 Ocak tarihli 22. sayısında Ahmet Kardam'ın yazdığı "Hangi aynaya bakmak" başlıklı yazıdır. Aynı sayıda, aşağı yukarı aynı konuya Oya Baydar, Aydın Engin, Filiz Kardam ve Özlem Özgür de değinmişler. Ayrıca "Friedman modeli"nin "sergilenmesi"-ne iki tam sayfa ayrılmış. *Türkiye Postası*'na göre, Latin Amerika'daki tüm belaların kaynağı, uygulandığı her ülkeyi yıkıma götürmüş ve şimdi de Özal eliyle Türkiye'yi yıkıma götüren bir modeldir.

Latin Amerika ülkelerinin deneyimi-

ne bu gibi atıflara *Anılm*'in son sayılarında da rastlanıyor. Ama belli ki, "ayna"ya derinlemesine bakmayı ve bu deneyimin "kapsamlı bir çözümlemesi"-ni yapmayı asıl *Türkiye Postası* yazarları üslenmişler.

Bugün Latin Amerika'nın çeşitli ülkelerinde, açık faşist askeri diktatörlüklerden, sivil, şu ya da bu ölçüde demokratik biçimlere geçiş oluyor ya da geniş kesimler bu yönde basınç yapıyor. Arjantin'de seçimle başa gelen hükümet, birçok yüksek rütbeli subayı görevden aldı ve 1976'dan 1983'e kadar "kaybolan" binlerce kişiyi işkenceye uğratmak, öldürmek suçuyla yargılamaya başladı. Brezilya, Uruguay ve Şili'de, seçim yapılsın istemiyle yığınsal gösteriler oldu.

Başka bir deyişle, öyle görünüyor ki Latin Amerika'da faşist rejimler çözülmektedir, ya da çözülmek üzeredir. Bu devrimsiz oluyor ve *başını burjuva demokratlarının* ya da *liberallerinin*

çektığı halk muhalefeti nedeniyle faşizm yerini burjuva demokrasisine bırakıyor. Türkiye'nin burjuva kuyrukçuları için ne büyük övünme ve sevinç kaynağı! "Barış ve ulusal demokrasi aşaması" "stratejileri" ne kadar da doğrulandı. Arjantin'in faşist cumhurbaşkanı Bignone, Radikal Parti'nin lideri Alfonsín'e başbakanlık görevini verince bizim kuyrukçular kimbilir ne kadar derin bir oh çekmişlerdir, ne kadar rahatlamışlardır. "Burjuva demokrasisinde hâlâ hayat varmış" diyerek nasıl da birbirleriyle bayramlaşmışlardır.

Bazı sorular

İnce eleyip sık dokumak istemiyoruz ama, Ahmet Kardam'ın "ayna"sına daha yakından bakmadan önce yöneltilmesi gereken bazı sorular vardır.

Birincisi. Madem Latin Amerika öyle bir ayna ki, ona bakıp Türkiye'nin geleceğini görmek olanaklı, hem de

Türkiye "zaman bakımından biraz arkadan" gittiğine göre neden bu aynaya daha önce bakmadınız? 1970'lerde ya da 12 Eylül'den önce, hatta 1981, 1982 yıllarında, 1983'ün ilk yarısında neden bakmadınız? Faşizmin geleceğini gelmeden önce görmek, ya da parlamenter örtüler vb. gibi yollardan "arılığı" bozulmadan faşizmi tanımak daha iyi olmaz mıydı?

Latin Amerika'da devrimle karşı-devrim arasındaki savaşım en şiddetli ve kanlı biçimlerde yürürken aynayı kullanmadılar. Güney Amerika'daki tüm önemli ülke orduları faşist diktatörlükler dayatıp devrimcileri, demokratları, işçi liderlerini on binlerle katlederken, gördüklerini beğenmedikleri için aynaya bakmadılar.

İkincisi. Şimdi, Latin Amerika'ya bakmayı "tehlikesiz" saydıkları bir sırada bile, görmek istediklerini görüyorlar. Bazı Latin Amerika ülkelerinde gelişen durum, yalnızca tek yönünü, emperyalizme bağımlılık yönünü seçiyorlar. Hatta onu da çarpıtıyorlar, çünkü o yön, Türkiye için çoktan karar kıldıkları bir "model"e uygun düşüyor. Bu tek yönü, genel bir faşizm "teorisi"ne temel olarak kullanıyorlar ve bu "teori"yi de salt "model"lerini pekiştirmek amacıyla satır aralarında, el altından öne sürüyorlar.

Üçüncüsü. Tüm bunların açıklaması basittir. İnsan aynaya bakınca kendini görür. *Türkiye Postası* yazarları da kuşkusuz kendilerini görüyorlar ama gördüklerinin tümünü söylemekten çekiniyorlar.

Örneğin, *Türkiye Postası*'nın Türkiye'ye yamamaya çalıştığı "model"in en tutarlı savunucusu ve uygulayıcısı, Arjantin Komünist Partisi'dir. Ama *Türkiye Postası*'ndan pek ilgi görmüyor.

Bir süre önce Arjantin Komünist Partisi, şimdi devrilmiş olan cuntaya katılmak için başvurmuştu. Ardından anti-faşist güçlere "geçici sivil-asker karması hükümet" için ortak program çağrısında bulundu. Askeri diktatörlüğün yerine "anayasal bir hükümet" programı bile önermedi. Seçimlerde, cuntayla çok yakın işbirliği yaptıkları için seçimi kaybeden Peronistleri destekledi. (Bu üç tutumu, AKP, Ekim 1981, Ekim 1982 ve Kasım 1983'de kararlaştırdı. Tüm bu zaman boyunca da, parti sürekli "Pinoşetçilik" tehlikesine, cuntanın "sağa" kayması tehlikesine karşı uyarılarda bulundu!)

İşte bu nedenlerle olsa gerek, *Türkiye Postası* aynada gördüklerinin hepsini de açıkça söyleyemiyor. Söylese, biliyor ki, bazı şeyleri fazlaca yansıtmış olacak: Türkiye'deki "resmi"lerin, geçmişini bugününü ve geleceğini, onların Türkiye'deki faşist cuntaya tutumunu!

Şimdi *Türkiye Postası*'nın görüşlerine

biraz daha yakından bakalım.

- II -

Latin Amerika'daki gelişmelere barksen, *Türkiye Postası*, faşizmin son derece dar bir sınıfsal tabana dayandığına ilişkin görüşüne "kanıt" buluyor.

Bu yeni bir fikir değildir. Menşevikler, cuntanın tabanını geniş buldukları için ona faşist dememişlerdi. Ne zaman ki tabanın daraldığını düşündüler, o zaman faşist dediler. Kerim Seyran'a göre "resmi" MK "Plenum"u rejimi faşist olarak niteliyordu, çünkü, "Türkiye'deki diktatörlük tekellerin ve emperyalizmin genel çıkarlarını temsil etmekte"ydi. (Kerim Seyran, s.9) Yani toplumsal tabanı faşist olamayacak kadar genişti.

Aynı mantıkla şimdi, Latin Amerika "aynasına" bakınca Ahmet Kardam, faşizmin dayandığı toplumsal taban olarak "yabancı sermayenin işbirlikçisi yerli büyük sermaye"yi göstermenin "eksik ve yanıltıcı" olacağı sonucuna varmış. Artık "açık"mış ki, faşizmin toplumsal tabanını oluşturan, Turgut Özal'ın etrafında toplanmış, "doğrudan doğruya uluslararası sermayeye bağlı" küçük bir "uzmanlar", "teknokratlar" gurubuymuş. Bu küçük gurubun uyguladığı siyaset yalnız kendilerine ve yabancı efendilerine yaramaktaymış, ülkede geri kalan herkes acı çekiyormuş.

"Yalnızca halk değil, o güne kadar yabancı sermayeye işbirliği yapmış büyük sermaye ve büyük toprak sahiplerinin bile bir kısmı yıkılıp gidiyor." (*Türkiye Postası*, 13 Ocak 1984)

Bu savın altında yatan "teoriye" daha sonra değineceğiz. Bu bölümde yalnız bu sava ve altında yatan teoriyi yaratan siyasete, siyasal tutuma bakacağız.

Kuyrukçuluk uzmanları

Birincisi, *Türkiye Postası* yerli büyük sermayenin, hatta işbirlikçi sermayenin bile bazı kesimlerini, faşizm tarafından yıkıma uğratıldıkları ya da uğratılacakları yönünde ikna etmeyi kendine görev edinmiş benzer. Özel olarak da bu kesimlere şunu göstermek gerekiyormuş ki, Özal'ın "model"ini Şili, Brezilya, Arjantin ve öteki Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi "ulusal ekonomi"yi çökertecek noktaya dek uygulamasına izin verilirse, kendileri daha da çok çekecekler. Dolayısıyla bu kesimler Latin Amerika'daki kardeşlerini örnek alıp faşizme karşı "ulusal direniş" yükseltmeye yardım etmeliymiş.

Ahmet Kardam, yerli işbirlikçi sermayeye Özal'ın "modeli" altında, mali olarak ne kadar ezildiklerini gösterip, onları, Latin Amerika "aynasına" göre Türkiye'de hâlâ "eksik" olan "ulusal

direniş" çağırıyor. Oya Baydar da, aynı sermayenin siyasal temsilcilerini Arjantin'deki hemicinslerinin örneğiyle utandırmaya çalışıyor:

"Arjantin'de cuntanın yıkılışı devrimle olamadı. Ama siyasal sınıfsal güç dengeleri, burjuva muhalefetinin önemli bir bölümünün burjuva demokrasisine sahip çıkışı, cunta döneminde ortadan yok olan, aslında cunta tarafından öldürülen onbinlerce 'kayıp' olayı olduğunu bilen yeni Başkan, önceden pek tahmin edilemeyen bir cesaretle konuya eğildi. Toplumun en hassas noktasının cuntanın zulümleri ve cunta döneminde ortadan yok olan, aslında cunta tarafından öldürülen onbinlerce 'kayıp' olayı olduğunu bilen yeni Başkan, önceden pek tahmin edilemeyen bir cesaretle konuya eğildi. Toplu mezarların açılışında bizzat bulunup acılı topraklara ilk kazmayı o sapladı. Sembolik jestlerle de yetinmedi, cunta dönemi sorumlularını cinayetlerinden ve eylemlerinden yargulamaya girişti." (agy.)

Alfonsin'in demokrasisine ve bu cesaretine yeniden döneceğiz. Şimdilik *Türkiye Postası*'nın Arjantin'de demokrasiyi geri getiren güçlere ve Türkiye'de bu işi pek kotaramayan hemicinslerine tutumunu göstermeye çalışıyoruz. Bura ya dek *Türkiye Postası*'nın, Türkiye'deki burjuva muhalefetini "hayal kırıcı" bulduğunu ve Türkiye'de "demokrasi-nin ırzına geçilmesinin" suçunun birazını da ona yüklediğini görüyoruz.

Ancak Türkiye'de demokrasiye dönüşün gerçekleşemeyişinin suçlularını saptarken *Türkiye Postası* halkı ve işçi sınıfını da unutmamış. Onların da epeyi hesap vermesi gerekecek!

Yazısının son paragrafında Ahmet Kardam şu soruyu soruyor:

"Evet, uluslararası finans kapitalin kısıcındaki Latin Amerika', Özal Türkiyesi'nin bir aynası. Ama henüz eksik bir aynası... Pinochet'in faşist diktatörlüğünü çitirdiğin Şili halkının mücadelesi... Diktatörlerden mahkeme önünde hesap sormayı başarabilen Arjantin halkı... Bolivya ve Uruguay halkları... Türkiye'yi görmek için baktığımız Latin Amerika aynasında bu manzaraları da, halkın faşist diktatörlüğü ve Özal'ı durdurmak için giriştiği ulusal direniş de görebilecek miyiz?" (agy) (abç)

Arjantin halkının eski diktatörlerden hesap sormada ne ölçüde başarılı olduğu sorusunu yine geçelim. Şimdilik şunu bir kenara not edelim: *Türkiye Postası*, Türkiye'de "ulusal direniş" olmayışında halkın suçu olduğunu, dolaylı biçimde de olsa söylüyor.

Türkiye Postası'nın aynı sayısında Filiz Kardam daha da ağır sözler ediyor, ama yine dolaylı. Arjantin'deki "Ulusal Görüş Birliği Cephesi"nin kurulup kurulamayacağı sorusunu kendisi yanıtlarken şöyle diyor:

"Mücadele içinde korkularını yenmeyi öğrenen ve mücadele içinde birlikte mücade-lenin koşullarını yaratan yığınlar..." (abç)

Hak yememek gerekir. *Türkiye Postası* Türkiye işçi sınıfına ve halkına yalnız dolaylı biçimde hakaret ediyor. Geçenlerde işçi sınıfını açıkça "eleştiren" *Demokrat Türkiye* kadar ileri gitmiyor.

Demokrat Türkiye şöyle demişti:

"Evet tüm bu ağır koşullara rağmen 3 sene içinde işçi sınıfından ciddi bir eleştiri veya direniş haberi de yok. Bu sorunun cevabının da herhalde araştırılması gerekiyor" (!) (Aralık 1984 s.10)

Aynı anlayış *Atılım*'in Aralık sayısının da da göze çarpıyor:

"... Halkın değişim istemi bilinçli bir amaca yönelik, somut bir ifadeye kavuşmuş değildir, halk örgütlü değildir ve bu nedenlerle de sonuç alıcı somut savaşlarla atılmada çekingen davranmaktadır." (s.9)

Haydi *Demokrat Türkiye*'yi, *Atılım*'i geçtik, *Türkiye Postası*'nın "uzmanları" (gazetenin yayınlanacağını duyuran "özel bülten"de kendilerini böyle nitelendirmişlerdi) neyin teknokratlığını yapıyorlar?

Halk sahte bir "ulusal demokrasi" uğruna "yerli işbirlikçi büyük burjuvazinin" ve kendilerini onun akıl hocası ilan edenlerin peşinden "savaşa" gitmeyecek kadar sağduyuluysa, ezenleri, şarlatanları yeterince tanıdıysa fena mı? İşçi sınıfının peşinden gitmeye, bağımsız bir savaşa girmeye hazırlanıyorsa, neden ille de halkı burjuvazinin kuyruğuna tükmanın teknokratlığı yapıyor?

Çok açıktır ki, *Türkiye Postası* uzmanları, işçi sınıfının ve halkın kendilerini "hayal kırıklığına uğrattıklarını" düşünüyorlar, Latin Amerika karşısında halkı "utandırmaya" çalışıyorlar. Oysa en başta utanması gereken kendileridir. Faşizmin gidişini bırakalım, gelişinden toplu sorumluluklarını unutmadık.

Bir kez, geniş bir insan topluluğu, sınıf ya da sınıflar başarısızlığa uğrarsa sorumluluk "lider"lerde, "uzman"lardadır. İkincisi, Türkiye işçi sınıfının, halkının, kendileri gibi büyük liderlere yaraşır bir biçimde davranmadığını düşünenler, pılırlarını pırlarlarını topluyup gitmeye "özgürdüler". Onları tutan, kuyrukçuluğun teknokratlığını, uzmanlığını yapma işlevleridir. İşçi sınıfımızı, halkımızı utanmadan küçümsüyorsunuz. Siz onlara yaraşıyorsunuz. Gidin ve *Atılım*'daki arkadaşlarınızı da yanınıza almayı unutmayın.

Burjuva demokrasisine kim sahip çıkıyor

Şimdi Latin Amerika "aynası"ndaki burjuva "muhalafet"ine daha yakından bakalım. Arjantin'deki burjuva muhalafeti, Oya Baydar'ın deyimiyle "*burjuva demokrasisine sahip çıktığı*" ve "cunta sonrasında burjuva demokrasisine geçilmiş olanaklarını" yarattığı için daha çok övgüyü hak etti mi?

Bir kez, bu burjuva "muhalafeti" burjuva demokrasisine sarılmakta azıcık gecikmedi mi? Yiğinsal mezarlar dolana kadar bekleyen bir muhalafet pek de

özenilecek birşey olmasa gerek.

Türkiye Postası ille de bunu Türkiye'deki muhalafete örnek gösteriyor. O zaman kendi mantıklarından kalkarak soralım:

Arjantin'de burjuva muhalafeti burjuva demokrasisini benimseyene kadar bu kadar uzun zaman gerektiyse, Türkiye'deki kardeşleri niye daha azına razı olsun? Türkiye cuntası Arjantin cuntasına kıyasla göreceli "az" sayıda insan katletti, özellikle Türkiye'nin Arjantin nüfusunun iki katı olduğunu düşünürsek! Aynı mantıkla, Türkiye ekonomisini de henüz yıkılmış ya da popüler bir savaşta yenilmiş değil.

Böylece *Türkiye Postası*'nın Arjantin'deki burjuva muhalafetinin demokratikleştiği yönündeki tezini kabul etsek bile, bu bizi yalnızca şu ikileme götürür: Ya Türkiye'deki faşist cunta Latin Amerika aynasına uzun uzun baktı ve oradaki faşist arkadaşlarının yanlışlarını tekrarlamamaya, yani burjuva muhalafetini burjuva demokrasisini benimsemeye itmemeye yemin etti (hele *Türkiye Postası* Latin Amerika modelini uygulamanın tehlikelerine işaret ettikten sonra iyice dikkat edeceklerdir), ya da Türkiye'deki burjuva muhalafeti ve temsil ettikleri bütün o büyük ve küçük, işbirlikçi ve işbirlikçi olmayan kapitalistler, itildiklerini de anlamıyorlar, yani ya kendi çıkarlarını göremiyorlar ya da onları savunamayacak kadar ödeleler. (Okuyucuya bunun *Türkiye Postası*'nın mantığı olduğunu hatırlatalım, bizim değil.)

Bizce bugün Arjantin'de iktidara gelmiş olan burjuva muhalafeti yalnızca faşist cuntanın önceden saptadığı sınırlar içinde demokratiktir. Bu sınırlar, onları geçmişte saptayan tekil generaller işbaşından uzaklaştığı halde duruyor.

Türkiye Postası'nın bile kabul edeceği iki ölçüt alalım:

Türkiye Postası'nın aşağıda daha yakından ele alacağımız görüşüne göre Latin Amerika ülkelerinde ve Türkiye'de faşizmi getiren, uluslararası finans kapitali, IMF eliyle dayatılan ve bir avuç uzman ve teknokrat tarafından uygulanan siyasetidir. Ama ne ilginçtir ki, Arjantin'deki yeni hükümetin örneğini öven bu kadar yazıda, ekonomik siyasette herhangi bir önemli değişiklikten söz yok. "Friedman modeli"nin, uygulandığı bütün ülkeleri nasil yıkıma sürüklediğini sergileyen bu yazılarda, bu ülkelerin içine düştükleri bunalım anlatırken muazzam dış borçları daima listenin başına alınıyor.

Peroncu muhalafet, dış borçların ödeneceğine söz verdiler. Hükümet şimdiden bu yıl ödenmesi gerekli faiz taksitlerinin yeniden düzenlenmesi stratejisini çizmiş durumda olduğu gibi, *IMF*'den ve *Arjantin'in borçlu olduğu 320 bankadan*

yeni borçlar almak için görüşmeler yürütüyor.

Türkiye Postası'nın "teorisine" göre, o zaman, bütün süreç baştan başlar ve yeni bir faşist darbe yalnız zaman meselesidir. *Hâlâ* Türkiye'nin bu örneği taklit etmesini istiyorlar mı?

İkinci ölçütümüz olarak yeni hükümetin orduya karşı tutumunu alırsak, bu da ne pek demokratik, ne de ilerisi açısından umut verici gözükmemektedir.

Birincisi, Alfonsin "kayıp"ların kaderini incelemek üzere bir "ulusal komisyon" atayarak, insan hakları örgütlerinin soruşturmayı doğrudan parlamentonun yürütmesi yönündeki istemlerini reddetti. Daha şimdiden komisyon çalışmalarının yavaş ilerlediğine dair protestolar yükseliyor. Oya Baydar'ın bile "televizyonda gördüğü" "Plaza de Mayo Anaları" örgütünün başkanı, şöyle soruyor: "Yüzlerce, belki de binlerce ceset çıkarken katiller neden hapiste değil?" (*Time*, 23 Ocak 1984)

İkincisi, insan öldürme ve işkenceyle suçlananlar askeri mahkemelerde yargılanacaklar! Ordu tarafından işlenen suçlar için ordu üyelerini yine ordu yargılıyor!

Üçüncüsü, yargılamalar büyük çoğunluğuyla bir avuç ordu üst yöneticisine yöneliktir. Öteki bütün suçlular "emirleri yerine getiriyorduk" gerekçeyle paçayı kurta rmaktadır. Böylece burjuva demokrasisi ve "adaleti", ordunun gövdesini temize çıkaracaktır. Kuşkusuz ki bu, Amerika'nın Arjantin'e silah yasağını kaldırma kararı Arjantin'e silah yasağını kaldırma kararıyla ilişkilidir. (Arjantin, Brezilya'dan sonra Latin Amerika'nın ikinci büyük silah alıcısı ve ikinci büyük silah üreticisidir. Yeni hükümet göreve başlamadan hemen önce, cunta, nükleer silah teknolojisini geliştirdiğini ve nükleer silahların yayılmasına karşı uluslararası anlaşmaların öngördüğü denetime uymayacağını açıkladı.)

Arjantin'de yeni hükümetin ekonomik ilişkilere ve orduya karşı tutumu, ülkede yeni kurulan demokrasinin sınırlılığını gösteriyor. Öte yandan *Türkiye Postası*'nın demokrasi anlayışının sınırlılığını da gösteriyor.

Evet, demokrasiye doğru bir adım atıldı. Ama bu ancak faşist diktatörlüğün karanlık günlerini kıyasla ileriye doğru bir adımdır. Ve diktatörlüğün koyduğu, hâlâ da geçerliliğini koruyan sınırlar içinde atılmış bir adımdır. Burada *Türkiye Postası*'nın "mantığı"nın bir geçerliliği var. Eğer bu sınırlar zorlanmaz ve onları dayatan diktatörlük güçleri devrilmezse, bu sınırların yeniden sıkılaştırılması yalnızca bir zaman ve koşullar sorunudur. Türkiye'de olduğu gibi, Arjantin gibi Latin Amerika ülkelerinde de faşizm hep burjuva

demokrasinin kanatları altında duruyor.

Ekleme istediğimiz bir nokta da şudur: Arjantin'de faşizm, burjuva muhalefet "demokrasiyi benimsediği" için gitmedi. Burjuva muhalefet, demokrasiyi cunta zaten gidecek duruma geldiğinde "benimsedi". Burjuva muhalefet (de oraya girmek ve) faşizmi getirmiş güçlere zarar vermeyecek çok sınırlı bir demokrasiye "sarsıntısız geçiş" sağlamayı yükümlenmek fırsatını kaptı.

Türkiye Postası'nın siyasal özlem ve tutkuları bunlardır. İşte Oya Baydar'ın işçi sınıfını "Özal'da simgelenen rejimi yıpratmak eylemler, kitlesel eylemler yükseltmek, örneğin zamlara karşı protestolar örgütlemek, siyasal tutuklulara özgürlük istemini kampanya haline getirmek" yoluyla güç gösterisine çağırması bu nedenledir. Yani, bu "uzmanlar"ın halihazırda birsürü uzman ve teknokrata (yüksek düzeyde eğitilmiş, modern teknoloji ve teknokratlar ülkesi Amerika'dan "ihraç edilme") sahip büyük burjuvaziye sunacakları fazla birşeyleri yok.

Özal'a kızmalarına şaşmamak gerek! Özal terfi şanslarını ellerinden aldı! Ama varsın öyle olsun, öte yanda "sarsıntısız geçiş" bekleyen Brezilya ve Şili var. Daha da iyisi, Türkiye'nin işbirlikçi "yerli" tekeli burjuvazisinin el attığı Afrika'da (örneğin Nijerya gibi) her türden sağcı diktatörlükler var. Oralara sermayesinin yanısıra sizi de ihraç etmeyi isteyebilir.

Nihayet *Türkiye Postası*'nın öne sürdüğü daha doğrusu kaçakçılığını yaptığı teorik konulara geldik.

Geldik meşhur "Friedman Modeli"ne, *Türkiye Postası*'na göre tüm kötülüklerin kaynağına. "Friedman Modeli" ne yaptı? *Türkiye Postası*'nın 22. sayısında yazılanları özetlersek şunları yaptı:

— Yalnızca "süngü zoru"yla uygulanabildiği için faşist diktatörlüklere yol açtı.

— "Uyguladığı tüm ülkeleri batırdı, işbaşındaki diktatörler de ya devrildiler, ya da çekilmek zorunda kaldılar."

— "Bu ülkelerin dış ticaret ve ödemeler dengesi açıkları arttı, dış borçları ödenemeyecek miktarlarda büyüdü, enflasyon oranı yüzde 500'lere tırmandı, işsizlik görülmemiş boyutlara ulaştı ve sonuçta, bu *ulusal ekonomilerin* tümü çok daha büyük bunalımların içine düştü."

— Bu ülkelerde ulusal gelirin ve üretimin düşmesine yol açtı.

— Paranın değerinin düşürülmesi, "dış satım mallarının ucuzlatılmasına ve

dış alım mallarının pahallılaşmasına neden olduğundan, emperyalist sömürünün artması sonucunu doğurdu".

Şimdi şu soruları sormalıyız: Tüm bu gelişmeler ekonomik ve yapısal *bunalım* kavramıyla açıklanamaz mı? "Friedman Modeli" (ya da monetarizm) bunalımın nedeni değil, kendisi onun ürünü değil midir? Latin Amerika ülkeleri ve Türkiye neden IMF'ye gitmek ve onun koşullarını kabul etmek zorunda kaldılar?

Gerçekte, *Türkiye Postası*'nın "Friedman Modeli"ni sunuşu, kapitalizmin ve sınıf savaşının bağımlı ülkelerde gelişmeyeceğine ilişkin eski teorilerin yeniden piyasaya sürülmesinden başka birşey değildir. Bununla yetinmeyen *Türkiye Postası*, "komplo" teorisine de başvuruyor.

Bundan bir adım daha geride faşizmin, bağımlı ülkelere ihraç edilen ve dayatılan emperyalist bir komplo olduğu görüşü vardır.

H. Kutlu'nun şu sözlerine bakalım:

"Askersel rejim Amerika'nın oyuncağıdır... Türkiye faşist cuntası herşeyden önce yabancı emperyalist güçlerin oyuncağıdır. *Faşizmi ülkemiz ihraç eden ABD emperyalizmi ve onun kuklalarıdır...*" (*World Marxist Review*, Kasım 1983, sayı:11, s.32-34) (abç)

H. Kutlu, faşizmi ihraç eden "emperyalizmin Türkiye'de şimdi yalnızca dışsal bir unsur değil, aynı zamanda sözcüleri olan ve Türkiye siyasetine doğrudan müdahale edebilen içsel bir unsur haline de geldiğini" belirtti. (abç)

Açıktır ki, 6 Kasım seçimlerinden önce Kutlu bu sözcülerin kim olduğunu söyleyemezdi. Ama bir ipucu verdi: "Cuntanın ekonomik siyaseti IMF'nin dayattığı yönde gidiyor ve sıkı para siyasetine dayanıyor."

Menşeviklerin kesintisiz evrim süreci

Burada duralım ve birkaç tarihi hatırlayalım.

12 Eylül 1980: Faşist cunta erke geldi.

Ocak 1983: Kerim Seyran resmi TKP'nin cuntayı faşist olarak görmediğini yazdı.

24 Temmuz 1983: "Resimler" in Politbüro'su rejimin "adım adım faşist bir rejime dönüştüğünü ve sonunda tamamıyla faşistleştiğini, uluslararası finans oligarşisiyle *bağlı güçlerin* halk düşmanı açık terörist diktatörlüğü olduğunu" duyurdu. (abç)

Ekim-Kasım 1983 (*Seçimlerden önce*): Haydar Kutlu faşizmin Türkiye'ye ihraç edildiğini ve emperyalizmin sözcülerinin Türkiye siyasetine doğrudan müdahale ettiklerini söyledi.

18 Kasım 1983 (*Seçimlerden sonra*): *Türkiye Postası* emperyalizmin Türkiye'deki sözcülerinin kimliğini buldu:

"Anavatan Partisi cuntanın ilk tercihi olmasa da, her zaman söylediğimiz gibi yedek gücü ve alternatifidir. Seçimlere girmesine olanak tanınması bunun en büyük göstergesi durumundadır. Anavatan Partisi'nin ardında cuntaya bile '*benden büyük Allah var*' dedirtecek güçlerin varlığı, IMF, Dünya Bankası, emperyalizmin en güçlü finans ve siyaset kesimlerinin desteği, dünyanın olduğu kadar cuntanın da bildiği birşeydir." (*Türkiye Postası*, Kasım 1983, s.13)

Aralık 1983: Bulunan bu kimliği *Atılım* onayladı:

"Generalleri endişelendiren bir başka konu da, ince taktikler uygulayan emperyalizmin kendilerine sağladığı desteğin azalması olasılığıdır. Bu destek olmaksızın erke birgün olsun duramayacaklarını bilirler.

"Generallerin yalnızca sert teröre ve en kaba anti-komünizme dayanan yöntemleriyle Türkiye'deki düzeni uzun süre ayakta tutmanın olanaklı olmadığını emperyalizm ve işbirlikçi tekeli burjuvazi görüyor. Onlar en başta bu nedenle seçimlerde Özal'ın partisine destek verdiler... Sorun faşist rejime inandırıcı bir sivil kılıf geçirmek (Sunalp'ın inandırıcı hiçbir yanı yoktu) ve böylece halkın tepkisini yatıştırmaktır. İMF'nin ve yerli tekellerin, generallerin ve büyük bürokratların ekonomiyi dolaysız karışmalarından rahatsız oldukları da bir sır değildi. Ayrıca Brezilya, Arjantin, Şili deneyleri de, onlara, ekonominin sivil teknokratların elinde olmasının en iyi çözüm olduğunu göstermişti." (*Atılım*, Aralık 1983, s.9)

30 Aralık 1983: *Türkiye Postası* bu konudaki kafa karışıklığından dolayı affedilebilir (sayı: 21). Çünkü *Atılım*'ın Aralık sayısında verilen Latin Amerika ipucunu bulamamıştı. (Merkez organ "*Atılım*" elbette keşifleri önce yapar.) Bundan dolayı bu sayıda halen "faşist diktatörlüğün yeni hükümete" diyor. Özal ABD emperyalizmi ve işbirlikçilerinin "yılbaşı hediyesi"ydi. (Ahmet Kardam, *Türkiye Postası*, 30 Aralık 1983)

13 Ocak 1984: *Türkiye Postası* Latin Amerika 'ayna'sını buldu. Büyük yerli işbirlikçi sermayenin değil, ama Özal ve çevresindeki "uzman" ve "teknokratlar"ın emperyalist tekellerin, özellikle ABD tekellerinin IMF reçetelerini dayatan toplumsal güçler olduğunu keşfetti. Artık "Özal'ın modeli" ve "Özal'ın Türkiyesi" vardı. ABD ve işbirlikçi oligarşinin Türkiye'de "atları değiştirmesi"yle Türk cuntası arka plana kayd. (Aydın Engin, *Türkiye Postası*, 13 Ocak 1984)

Böylece biz de öğrendik. Faşizm Türkiye'ye 12 Eylül cuntasıyla gelmedi. Faşizm, Turgut Özal'ın ve etrafında oluşan "uzman" ve "teknokratların" kimliğinde ABD'den ihraç edildi. Özal ve emperyalist efendileri askersel cuntayı kullandılar. "Yurtsever generallerimiz" değil, Özal ve "teknokratlar" gerçek düşman, gerçek hainlerdir. Bu nedenle "yurtsever generallerimiz"de

“ulusal direniş” katılabilirler ve kura-çığımız “ulusal demokrasi”de (teknokratlar uğruna kenara atılmış “işbirlikçi büyük yerli burjuvazi” ve “klasik burjuva partileri”yle birlikte) “kuracağımız ulusal demokrasiye haklı yerlerini alabilirler!

Latin Amerika'nın tüm bunlarla ne ilişkisi olduğunu sorabilirsiniz. Çok ilişkisi vardır. Çünkü *Türkiye Postası* ve *Atılım*'ın bu senaryoyu kaleme almak için kullandığı bu “uzmanlar” ve “teknokratlar” “teorisi”nin kaynağı Latin Amerika'dır.

Ta Latin Amerika'dan çarpıtma ithali

Türkiye Postası'nın 22. sayısında yazdığı bir makalede Ahmet Kardam “Uluslararası finans-kapitalin kıskacındaki Latin Amerika” üstüne bir sempozyumdan söz ediyor. Bu sempozyum *World Marxist Review*'un Kasım 1983 tarihli 11. sayısında özetlendi.

Bu sempozyumda birçok görüş öne sürüldü. Bunların bazıları Türkiye için geçerlidir. Burada, Türkiye üstüne tartışmalarda giderek daha çok kullanılan *teknokratlar* terimiyle ilgileneceğiz. Alıntıyı biraz uzun tutacağız, çünkü gerçekte *Türkiye Postası* (ve *Atılım*), özellikle de Ahmet Kardam sempozyumda kullanılan terimi, içinde kullanıldığı metinden cımbızlayıp yanlış yönde kullanıyorlar.

Metinde şöyle deniyor:

“Bu sistemde yerli sermayenin hiçbir rolü var mıdır? Bir anlamda, sempozyumda söylenen özel anlamda bir rolü vardır. Latin Amerika ve Karayipler ülkeleri emperyalist merkezler tarafından denetlenen ekonomik sisteme daha derin battıkları için, yerli tekeli elit (özellikle de bölgedeki büyük ve ekonomik olarak daha çok gelişmiş finans oligarşisi) kendisini Uluslararası Finans-Kapital Sistemi'ne (IFC) küçük bir ortak, bir çeşit ‘küçük sermayedar’ olarak bağlama eğilimi besliyor. Bu, *Latin Amerika burjuvazisinin bir kesiminin* daha çok kozmopolitleşmesini getiren tabandır. Bölgenin birçok ülkelerinde, tekeli çevreler, IFC'in amaçlarıyla uyumlu yönetici toplumsal blok içinde çıkıyor. Bundan dolayı son on, onbeş yıldan beri sağ otoriter rejimlerde (bu rejimlerin bazıları faşist tiptedir) daha çok gözlenebilir bir siyaset, ulusal çıkarlara ihanet ve kendi ülkelerinin ekonomik gelişmesi pahasına yarar sağlama siyaseti izlenmektedir.

“Ancak IFC'in toplumsal ortakları yalnızca mevcut finans oligarşisi içinde değildir. Bu oluşumun daha yeni başladığı bazı Latin Amerika ve Karayipler ülkelerinde, IFC emperyalist yanlış büyük burjuvayla da işbirliği içinde tekeli tabakanın oluşmasına yardımcı oluyor. Örneğin Dominik Cumhuriyeti, Kostarika, Jamaika'da ve aşağı yukarı aynı kapitalist gelişme düzeyindeki ülkelerde olan budur. Yeni orta tabakanın — teknik ve yönetici işlevi olan uzmanlar — bazılarında da el atar (ve kozmopolitleştirir): Bununla bir bütün olarak orta katmanlar değil, yüksek ‘teknokrasi’nin üyeleri kastediliyor.” (*World Marxist Review*, Kasım 1983, sayı:11, s.75)

Alıntı bize şunu rahatlıkla gösteriyor ki *Türkiye Postası* ve *Atılım*, sempozyumda, finans oligarşinin oluşma sürecinin henüz yeni olduğu ve oluşmasına uluslararası finans kapitalin yardımcı olduğu “bazı Latin Amerika ve Karayip ülkeleri” için kullanılan bir terimi Türkiye'ye uygulayıp, bütün teori ve stratejilerini bunun üstünde kuruyorlar. Sempozyumda kapitalist gelişmenin bu aşamasındaki ülkelere örnek olarak Dominik Cumhuriyeti, Kostarika ve Jamaika veriliyor.

Bu ülkeler, finans oligarşisinin bir çeşit “ufak sermayedar” olarak uluslararası finans kapitalle *bağlaşıklık* kurduğu, son on, onbeş yıldır “faşist tipte” rejimlerle yönetilen “bölgenin büyük ve ekonomik olarak daha çok gelişmiş ülkeleri”nden ayrılıyor.

Sıra Türkiye'nin uluslararası finans kapitalin bir bağlaştığı mı, ya da “ufak sermayedar” mı olduğu ve faşizmin toplumsal temeli sorusuna gelince *Türkiye Postası*, Türkiye'nin yukarıda sözü edilen üç küçük Karayipler ülkesiyle aynı ekonomik gelişme düzeyinde olduğuna karar veriyor! Ama sıra “Friedman Modeli” ne geldi mi Türkiye, sempozyumun “sıkı para siyasetinin semer verdiği klasik örnekler” olarak tasvir ettiği Şili, Brezilya, Arjantin örnekleri düzeyine çıkıyor!

Daha da var. Yukarıdaki alıntıda sempozyum, *IFC'nin amaçlarıyla uyum içinde* Uluslararası Finans-Kapital'in (IFC) ufak bir ortağı olarak “giderek kozmopolitleşen Latin Amerikan burjuvazinin bir kesimi”nden söz ediyor. Ayrıca biraz ileride “Latin Amerikan burjuvazisinin sermaye kaçırışını” anlatıyor ve şöyle bir sonuca varıyor:

“Kozmopolitleşen Latin Amerikan burjuvazisi ülkelerinin bunalımdan çıkarma konusunu ayaklarıyla oyladılar. Bu şekilde, birkez daha *çıkarlarının uluslararası finans kapitalle olan uyumluluğunu onaylamış oldular.*” (agy. s.79)

Ahmet Kardam'ın vardığı sonuç ise şu:

“İşbirliği” küçük ve güçsüz de olsa öbür ortağın çıkarlarının da şu ya da bu ölçüde gözetilmesi demektir. Oysa IMF reçeteleri uluslararası tekellerin çıkarlarından başka birşeyi gözetmiyor. Tam bir nalıncı keseri. Bu keseri yiyen bütün ülkelerde yalnızca halk değil, o güne kadar yabancı sermayeyle işbirliği yapmış büyük yerli sermaye ve büyük toprak sahiplerinin bile bir kısmı yıkılıp gidiyor.” (*Türkiye Postası*, 13 Ocak 1984) (abç)

World Marxist Review'da ilgili sözler şunlardır: “Günümüzde monetarizm... halkın tüm katmanlarına etkin biçimde yöneliyor. Bu kozmopolit olmayan yerli burjuvaziyi de içeriyor.”

Türkiye Postası, kendisine uygun düştüğü zaman Latin Amerika üstüne sempozyumdan belli kavramları (tek-

nokratlar örneği gibi) *cımbızlıyor* ve *yanlış bir biçimde* Türkiye'ye uyguluyor. Aynı şekilde kendisine uygun düşerse kendisinin belli bazı kavramlarını alıyor (örneğin, büyük yerli işbirlikçi burjuvazinin “ulusal direniş”) ve onları, sanki aynı sempozyumdan doğmuşlar imajı verecek bir biçimde sunuyor.

World Marxist Review'a göre “Friedman Modeli”nden zarar gören yalnızca kozmopolit olmayan (ya da işbirlikçi olmayan) burjuvazidir ve bu nedenle ona karşı ulusal direniş katılma potansiyeli vardır. “Kozmopolitleşmiş” ya da işbirlikçi burjuvazinin çıkarları ise uluslararası finans kapitalle uyum içindedir ve ulusal çıkarları yoktur.

Sonuç

Bu tür gayri ciddi tutum ve çarpıtmalar, sınıf savaşını bir kenara koyan, demokrasi savaşına gayri ciddi yanan insanların yapabileceği şeylerdir.

Türkiye Postası bunu çok önce göstermişti. Biz o zaman şöyle demiştik:

“Aracın en tehlikeli yönü de, aracı kullananların adıdır. Aralarında resmi yönetime karşı olan, bunca yılın deneyiminden ders çıkarması ve hâlâ devrimci niyetleri taşıması beklenilebilecek kişilerin de olması başlıbaşına göz çıkartıcı etki yapmaktadır. Bunların likidatör resmi yönetimle giriştikleri pazarlık sonucunda, böyle Bab-ı Âli gazeteciliği temelinde nasıl uzlaşmaya vardıklarının öyküsünü dinlemek ise adamın kulağını çıkartmaktadır. Ayrıca, karşılıklı ödüne dayalı bir uzlaşma yaptıklarını sanıp da, daha gazete çıkmadan, ilamdan anlaşıldığı gibi, likidatör resmi yönetime nasıl teslim olduklarını görmek, adamın kalan gözünü de yasa boğmaktadır.” (*İşçinin Sesi*, 14 Mart 1983, sayı:228)

Ne yazık ki işler bu noktadan da öteye gitti. Bu “uzmanlar” adlarını öylesine batırdılar ki kimse arkalarından yas tutamayacak. İşçi sınıfına saygısız tutumları, Latin Amerika'daki durumu ve mücadeleleri oportünistçe çarpıtmaları ve teoriye karşı açık onursuz tutumları (*World Marxist Review*'dan görüş alırken bile) onları tarihin çöplüğünde hak ettikleri yere koyacaktır.

R. Yürükoğlu yoldaşımız, “İyi öncü değil, kötü artçı bile değil” yazısında şöyle demişti:

“Yalnız TKP resmi kanadında yer alıp da menşevik teori ve pratikle uyuşmayan çok sayıda yoldaşa bir uyarımız var. Çeşitli öznal düşüncelerle gerekçeler yaratarak ve hatta bu gerekçelere inanarak parti içindeki nesnel ortamın teori ve pratik olarak soysuzlaşmasına karşı savaşmamak, sonunda ne partiye, ne böyle davranan yoldaşlara birşey kazanırmayacaktır. Bu yoldaşlar pek çok olumsuzluğun yanı sıra bir de kendi kişiliklerine inanç ve saygılarını yitireceklerdir. Özellikle 1979 sonrası yaşanan süreç, söylediğimiz doğruluğunun kanıtıdır.” (*İşçinin Sesi*, 18 Aralık 1983, sayı:248) (abç)

Türkiye Postası uzmanlarının gittikleri yol, ek bir uyarıyı gerektirdi.